

Голобородько Василь Іванович

Народився 7 квітня 1945 року в селі Адріанополі на Луганщині. Середню школу-інтернат закінчив 1963 року. 1964 року вступив на українське відділення філологічного факультету Київського університету. 1965 року став студентом Донецького педагогічного інституту, звідки на початку 1967 року був відрахований за наказом ректора з формулюванням: «за дії несумісні зі званням радянського студента». Ці дії полягали в тому, що поширював у Донецькому університеті серед студентів роботу Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», про що секретар Донецького обкому КПУ доповів у ЦК КПУ в «інформації» від 30 січня 1967. Влітку 1967 року була спроба продовжити здобувати вищу освіту в Літературному інституті в Москві, але, незважаючи на те, що успішно пройшов творчий конкурс, Голобородька не допустили до вступних іспитів. У 1968—1970 роках перебував на військовій службі в будівельних загонах на Далекому Сході. Після того працював на шахті та в радгоспі в рідному селі. 2001 року здобув вищу освіту в Луганському державному педагогічному університеті ім. Т. Г. Шевченка.

Вірші розпочав друкувати 1963 року, коли в республіканській пресі з'явилося кілька добірок віршів. Перша поетична книжка «Летюче віконце», яка готувалася до друку в одному з київських видавництв, була знищена вже набраною для друку через незгоду автора співробітничати з органами державної безпеки (КГБ) колишнього СРСР.

Від 1969 року і аж до 1986 року твори Голобородька не друкували в Україні. 1970 року у США (Балтимор.) у видавництві «Смолоскип» була надрукована збірка віршів «Летюче віконце». Таке явище було нонсенсом у тогочасній радянській дійсності: раз друкують за кордоном — значить ворог... У 1983 році в Югославії була видана антологія світової поезії, яка мала назву «Від Рабіндраната Тагора до Василя Голобородька». Збірник знайомив читачів Європи з предтечами поезії XX століття — По , Геббелем Уїтменом,

Фетом, Бодлером, Норвідом, Малларме, Верлениом, Хопкінсом, Лотреамоном, Рембо, Лафаргом, також з творами поетів ХХ-го століття «від Рабіндраната Тагора до Василя Голобородька». В Україні перша збірка поезій «Зелен день» надрукована в київському видавництві 1988 року. За неї автора відзначено літературною премією ім. Василя Симоненка, якою відзначаються автори за успішну першу збірку поезій.

Того ж 1988 року Голобородька було прийнято до Спілки письменників України. У жовтні 1991 року брав участь в міжнародному фестивалі авторів, який відбувся в Торонто (Канада).

1990 року вийшла друком збірка «Ікар на метеликових крилах», 1992 року;— збірка «Калина об Різді». За ці дві збірки 1994 року поета було відзначено Національною премією України імені Тараса Шевченка. 1999 року вийшла друком наступна поетична книжка під назвою «Слова у вишиваних сорочках». В останні роки Василь Голобородько опублікував також кілька розвідок на теми українського фольклору, зокрема «Міфопоетична трансформація українського обряду сватання в українських народних казках» (2002) та інші. В 2010 році видавництвом Грані-Т видана збірка дитячих поезій «Віршів повна рукавичка».

Окремі твори поета перекладено на польську, французьку, німецьку, англійську, румунську, хорватську, сербську, португальську, іспанську, естонську, латвійську, литовську, шведську, російську мови. Переклади репрезентують творчість поета у зарубіжних антологіях та часописах. Окремими виданнями вірші у перекладах іноземними мовами з'явилися: португальською у Бразилії 1991 року, англійською у Канаді 1991 року, польською у Польщі 1995 року.

Вже перші журнальні публікації (1963—65) молодого поета з Луганщини привернули до себе увагу незвичайним баченням буденних речей, що поставали як дивний, чарівний світ. Схвально відгукнулися про нього В. П'янов, Д. Павличко. 1965 Г. подав до видавництва «Молодь» збірку віршів «Летюче віконце», що виявилася неприйнятною для радянської цензури, як і твори інших учасників тодішньої «київської школи поетів». 1967 Г. виключено з Донецького педагогічного інституту за читання «самвидавівської» літератури, про що секретар Донецького обкому КПУ доповів у ЦК КПУ в «інформації» від 30 січня 1967. Вихід 1970 у видавництві «Смолоскип» (Балтімор, США) збірки «Летюче віконце» дав привід для дальшої політичної дискримінації поета, і йому майже на 20 р. було закрито шлях до друку. Весь цей час Василь Іванович жив у рідному селі, не припиняючи поетичної творчості. Але тільки 1988 вийшла збірка верлібрів «Зелен день», а 1990 — збірка «Ікар на метеликових крилах».

У поезії «раннього» Голобородька ніби оживає світ прадавніх анімістичних уявлень про природу — світ далекого «наївного» предка або довірливої дитини, заселений дивними істотами, наповнений чарівними звуками, кольорами, пригодами; світ української народної, язичницької ще, демонології, — казки, загадки, колядки, — але цей світ постає не в літературних ремінісценціях і не як «тіні забутих предків», а як органічна реакція поетичної душі на цілком сучасну навколишню дійсність, як дивовижний спосіб її переживання. У певному сенсі тут можна бачити не лише глибину національної пам'яті, а й своєрідний «опір» людської душі, її емоційних глибин нівеляційним силам технічної цивілізації, її

раціоналістичній сухості, чуттєвому вигасанню й очужінню до світового буття. Це світове буття розкривається поетові крізь навколишню буденність. Найвідчайдушніші гіперболи і найфантастичніші образи виникають як простодушне, довірливе продовження узвичасних побутових метафор. Всі «неживі» предмети у Г. оживають і поводяться як добрі й милі істоти, як цікаві й пустотливі діти. І цими гомінливими, вражливими, всюдисущими і думаючими речами-істотами густо виповнений поетичний світ Г. — світ нескінченного взаємопереливання «живого» й «неживого», вічноплинного вростання людини в стихію природи. Саме це і лякало радянських цензорів.

Пізніші поетичні збірки Голобородька засвідчили його певну еволюцію. Він зберіг колишню світлість і безпосередність переживання, глибину вразливості та легкість уяви, але поєднав їх із змужнілістю, ширшим баченням світу й наполегливішою громадянськістю, — хоч вона в нього, як і раніше, не публіцистична, а явлена саме в неповторному переживанні суспільно-важливих явищ, драматичних сторінок національної та сучасної історії, образів подвижників українського слова. Голобородько став епічніший — не за рахунок зовнішньої масштабності, а за рахунок повноти саморозгортання теми. Як і раніше, в його поезії панує відчуття доброти людського призначення, хоч життя і додало гіркоти чи, може, добросердої сумовитості та великодушної іронії, які рятують від песимізму. У своїх віршах Василь Голобородько не шукає прямої відповіді на пекучі проблеми буття, його поезія — це своєрідний погляд на людину «з середини, в матеріалі національної психіки й чуттєвості, ожилих та оновлених архетипах народної художності» (І.Дзюба).

Світ поезій Василя Голобородька змушує нас звернутись до себе, до своєї історії, вимагає бути уважними до того, що відбувається навколо, що чекає нас завтра. Читаючи вірші поета, можна помітити небуденність його художнього слова. Сам поет про творчість говорить: «...процес народження вірша схований для мене, я не знаю, чому зупиняюся душею саме на цих виразах.. Крик птаха у природі і стан закоханості людини не мають нічого спільного, але в мові позначені одним виразом. Я схотів написати вірша щоб виправдати якраз оте переносне його значення». І далі: „Буває, напишеш вірша і не знаєш, з чого він народився. Скажімо, проаналізувавши потім уже «Міждо мир хрещений», я зрозумів, що він побудований на слові «хрести», яке має безліч значень—хреститися, озивати когось, бити нагайкою тощо — на цьому він виріс. Може я хотів написати про щось, але увага моя зупинилась на ньому... Моє слово не вогнисте, в моїй поезії — метелики, бджоли. Але я засвідчую перед світом, Богом і людьми: тут Україна, і ви українці“. Як бачимо, процес народження вірша є складним і навіть незбагненим. Тож оцінюючи поетичне слово нашого земляка, врахуємо непересічність творчого акту, вслухаємось у високий політ авторової душі. Не будемо поспішати з миттєвими висновками, а перечитаємо написане, поміркуємо над ним. (Джерело: В.Голобородько. Ікар на метелекових крилах. Вірші.—К., 1990; В.Голобородько. Слова у вишиваних сорочках.—К., 1999.)

Література

- Дзюба І. У дивосвіті рідної хати / І.Дзюба // Дніпро. – 1965. – № 5.
- Ільницький М. Барви і тони поетичного слова / М.Ільницький. – К., 1967.
- Макаров А. Розмаїття тенденцій / А.Макаров. – К., 1969.
- Антонович М. Національні мотиви в поезії Василя Голобородька / М.Антонович // Symbolae in honorem Volodymyri Janiw. – Мюнхен, 1983.
- Рубан В. Київська школа / В.Рубан // Молодь України. – 1990. – 2 груд..
- Таран Л. Тиха слава, тиха влада... / Л.Таран // СіЧ. – 1992. – № 2.
- Кузьменко О. Поетична збірка Василя Голобородька / О.Кузьменко // Сучасність. – 2003. – № 6.
- П'янов В. Правда серця / В. П'янов // Київ. – 2005. – № 1.
- Пастух Т. Рухомий храм нечуваного віросповідання / Т.Пастух // Дзвін. – 2005. – № 4.
- Дзюба І. М. Енциклопедія сучасної України / І.М.Дзюба. – К., 2006. – Т. 6. – С. 45-46.
- Шутенко Ю. Фольклорна традиція та авторське “Я”: поезія Василя Голобородька / Ю.Шутенко. – К., 2007. – 355 с.
- Пастух Т. Про мишу в норі, Роберта Бернса та Василя Голобородька / Т.Пастух // Слово і Час. – 2008. – №8. – С. 31-39.

Наталя Околітенко

Закінчивши 1962 року біологічний факультет Київського державного університету (спеціальність «Фізіологія рослин»), Наталя Околітенко три роки викладала в школі хімію і біологію. Була фаховим редактором у видавництві «Радянська школа», літературним редактором у газеті «Радянська освіта», заввідділом науки й кореспонденткою в журналі «Україна», заступником головного редактора альманаху «Натураліст — все про довкілля». З 1999 року вона веде кілька рубрик і пише статті в журналі «Жінка». Тривалий час Наталя Околітенко плідно працювала в науково-дослідному інституті інформаційно-хвильових технологій. 15 травня 2004 року стала академіком Української академії наук за трьома номінаціями: економіка, біологія і гуманітарний цикл. 5 червня 2008 року здобула ступінь доктора біологічних наук (Російська Федерація) і звання «Grand Doctor of Philosophy» (Королівство Бельгія). Ці титули завдячують теоретичним дослідженням і новаторським ідеям, передусім — оригінальній концепції походження ракової пухлини. 1977 року вступила у Спілку письменників України.

Наталя Околітенко почала друкуватися, ще будучи ученицею шостого класу. Тоді її вірші перекладено багатьма мовами Радянського Союзу. Перше її оповідання, написане у восьмому класі, здобуло головну премію на конкурсі юнацьких творів. Прочитавши кілька новел юної письменниці, Олесь Гончар через репортера тоді мільйоннотиражного журналу «Україна» Григорія Коренчука (Генрика Волянського) передав їй листівку з пропозицією подати документи для вступу в Спілку письменників України, не чекаючи виходу книжки. Але зробити це авторка не встигла, бо саме тоді на довгий час впала в око співробітникам КДБ. Після рішучої відмови співпрацювати з цією організацією на першу Наталину збірку замість уже готової позитивної рецензії в «Літературній Україні» вийшла негативна — ще перед тим, як ця збірка побачила світ.

Наталя Околітенко завжди відзначалася чесністю й безкомпромісністю — і в житті, і в белетристичній, науковій та журналістській творчості. У 2002 р. письменницю виключили з Спілки письменників України «за дії, які суперечать статуту організації». На альтернативних письменницьких зборах 30 жовтня 2003 року вона, маючи на меті покінчити з корупцією в НСПУ, стала головою цієї спілки. Щоправда, не надовго.

Прозові твори авторки перекладено російською, словацькою, грузинською, молдавською та румунською мовами.

Художні твори. «Інтеграл Піфагора» (1967), «Сніжні ягоди» (1970), «Велика річка» (1973), «Місяць активного сонця» (1979), «Найкоротша ніч року» (1983), «Казка про синього птаха» (1986), «На єдиній дорозі» (1988), «Запах острова» (1990), «Парадокси професіоналізму» (1991, публіцистичне дослідження), «А ми не праведники. Не праведники ми» (2002), «Рось-Марія» (2010). Фантастичні твори: «Тутті» (1990), «Крок вікінга» (1990), «Політ на вогненних крилах» (2005). Науково-художні твори: «Годинник життя» (1987), «Таємниця пентагіри» (1989), «Що записано в книгу життя» (1990), «Таємниця точки Хе-Гу» (1993), «А що ж за межею?», Російські переклади творів Наталі Околітенко: «Базальтові острови» (1988, збірник повістей і оповідань), «Запах острова» (1990), «Тутти» (1990), «Шаг викінга» (1990). Посібники для вищих навчальних закладів: «Основи системної біології»

(2005, у співавторстві з Д. Гродзінським), «Биология для увлеченных» (2006). Монографії: «Антидогмы медицины» (2005, у співавторстві з М. Колбуном), «Рак — ошибка формообразования: где? когда? почему? как?» (2007, у співавторстві з М. Колбуном), «ВИЧ в свете законов природы: альтернативный взгляд» (2009, у співавторстві з М. Колбуном).

Оксана Стефанівна Забужко

Оксана Стефанівна Забужко (19 вересня 1960, Луцьк) — сучасна українська поетеса, письменниця, літературознавець, публіцист. У своїй творчості письменниця приділяє багато уваги осмисленню української ідентичності і при цьому часто користується методологією фемінізму та постколоніалізму.

Оксана Забужко закінчила філософський факультет (1982) та аспірантуру з естетики (1985) Київського університету імені Тараса Шевченка. Захистила кандидатську дисертацію на тему «Естетична природа лірики як роду мистецтва». Виключно літераторством трудовий досвід Забужко не обмежується. Довгий час вона працювала викладачем. Причому лекції кандидата філософських наук Забужко пошастило відвідати студентам не тільки Київської державної консерваторії ім. П. Чайковського, де Забужко читала естетику, а також студентам таких всесвітньо відомих університетів як Гарвардський, Єльський, Колумбійський. В 1992 Оксана Забужко викладала україністику в університеті Пенн-Стейт як запрошений письменник. В 1994 авторка отримала стипендію Фонду Фулбрайта і викладала в Гарвардському та Пітсбурзькому університетах. Починаючи з 1989 р. Забужко є старшим науковим співробітником Інституту філософії НАН України.

16 січня 2009 року Президент України В.Ющенко нагородив Оксану Забужко орденом княгині Ольги III ст. за вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України.[1]

В Україні Забужко від 1996 (від часу першої публікації роману-лонгселера «Польові дослідження з українського сексу») залишається найпопулярнішим україномовним автором – загальний наклад проданих її книжок станом на 1 січня 2003 становить понад 65 тис. примірників.[Джерело?] Крім того вона є авторкою численних культурологічних статей і есе у вітчизняній та зарубіжній періодиці. Оксана Забужко провадила авторську колонку в деяких періодичних виданнях («Рапогата», «Столичные новости» тощо), вела літературні майстер-класи в Київському університеті.

Твори Забужко здобули також міжнародне визнання, особливо широке — в Центральній та Східній Європі. Її вірші перекладалися 16 мовами світу і 1997 удостоєні Поетичної Премії Global Commitment Foundation (Фонду Всесвітнього Зобов'язання, США). Серед інших її літературних нагород - премії Фонду ім. Гелен Щербань-Лапіка (США, 1996), Фундації Ковалевих (1997), Фонду Рокфеллера (1998), Департаменту культури м. Мюнхена (1999), Фундації Ледіг-Ровольт (2001), Департаменту культури м. Грац (2002) та ін.

Оксана Забужко - одна з небагатьох українських письменників, які живуть на гонорари від написаних книг.[Джерело?] Хоча, значна частка доходу - все ж таки від книг, виданих за кордоном. Твори Забужко змогли завоювати європейські країни, а також знайшли своїх прихильників у США. У 1985 році вийшов перший збірник віршів Забужко «Травневий іній». Оксана Забужко - член Асоціації українських письменників. У серпні 2006 року журнал «Кореспондент» включив Забужко в число учасників рейтингу ТОП-100 "Найбільш

впливових людей в Україні", до цього в червні книга письменниці «Let my people go» очолила список «Краща українська книга», ставши вибором читачів Кореспондента № 1.

Твори: поезія – «Травневий іній» (1985), «Диригент останньої свічки» (1990), «Автостоп» (1994), «Kingdom of Fallen Statues» (1996), «Новий закон Архімеда. Вибрані вірші» 1980-1998 (2000), «Друга спроба: Вибране» (2005). Проза: «Інопланетянка» (1992), «Польові дослідження з українського сексу» (1996), «Казка про калинову сопілку» (2000), «Сестро, сестро» (повісті й оповідання, 2003), «Музей Покинутих Секретів» (2009). Філософсько-літературознавчі праці: «Дві культури» (1990), «Шевченків міф України» (1997), «Філософія Української ідеї та європейський контекст: франківський період» (1992), «Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій» (2007), «Оксана Забужко, Юрій Шевельов. Вибране листування на тлі доби. 1992-2002» (2011). Публіцистика: «Хроніки від Фортінбраса» (1999), «Let my people go. 15 текстів про українську революцію» (2005). Переклади іноземними мовами: «Польові дослідження з українського сексу» - Росія (1998, 2001, 2002, 2008), Угорщина (1999), Чехія (2001, 2002), Польща (2003, 2008), Болгарія (2005), Німеччина (2006, 2008), Швеція (2006), Італія (2008), Румунія (2008), «Сестро, сестро» - Чехія (2006), Польща (2007), «Казка про калинову сопілку» - Іран (2006).

Історична романістика Павла Загребельного як історія людської душі

Павло Загребельний - письменник загадковий, важко вгадати, чого від нього можна чекати завтра, куди ми, читачі, рушимо слідом за його нестримною уявою. Кожен знайде щось для себе у його великому творчому доробку. Але є ті твори, про які знають усі без винятку, бо це розповіді про наше минуле, про історію нашого народу. Батьківщину, її синів і дочок. Саме історичні романи принесли популярність Павлу Загребельному. І «Диво», і «Первоміст», і «Євпраксія» поставили його в ряд найчитабельніших українських прозаїків. А «Роксолана», очевидно, побила всі рекорди популярності. Саме цей твір - перший бестселер у повному розумінні цього слова.

Авторові хотілося здійснити своєрідні художні дослідження народних доль, кожна з яких не втратила свого значення й сьогодні. Отож «Диво» - це доля таланту, «Смерть у Києві» - доля державної ідеї, «Первоміст» - доля народної споруди. «Євпраксія» - роман про долю людини. А що доля людська, надто в трагічних її вимірах, найвиразніше простежується на прикладі жінки, то й написано роман «Роксолана» про жінку, про трагедію розлуки з рідною землею, про трагедію втрати любові. У романі про Настю Лісовську є і триумф, і трагедія цієї жінки, с глибокий аналіз фактів під незвичним кутом зору: як могло статися, що в епоху титанів, чиї імена і сьогодні з гарячим захватом повторює світ, як вийшло, що в цій епосі не згубилося й не забулося, а прийшло до нас через віки ім'я рогатинської дівчинки, яка стала в історії Османської Порти поряд із султаном Сулейманом Пишним.

Сам Загребельний писав, що у цьому творі є два протилежні полюси: Роксолана й Сулейман. Роксолана йде за розумом, а Сулейман за силою. Тільки думка вивищує нас, а не простір і час, яких нам ніколи ні подолати, ні заповнити. У ньому відношенні Роксолана стоїть вище за Сулеймана, який змагався з простором. У «Роксолані» с й тодішній загальноєвропейський контекст, й екзотична історія Туреччини, і виняткова людська доля, й минуле України в особливо драматичний для неї момент. Автор дає зрозуміти, що реальна Роксолана могла багато в чому відрізнятись від тієї жінки, яку зображено у романі. Письменник керується загальними відомостями, які подають хроніки тих часів. Одна них стверджує: «Незаперечного впливу зазнавав султан у своєму гаремі від нової й амбітної наложниці російсько-українського походження, відомої під іменем Роксолани».

Дівчинка, яку забрали від матері, від коханого, з рідної землі, пройшла життям, не зламавшись, не зрадивши свій народ, протягом усього життя намагалася покращити його становище.

Історичні романи Павла Загребельного - це ґрунтовні розвідки минулого України, її героїв, подій, це сузір'я яскравих постатей, особистостей. Торкаючись історії конкретної людини, її душі, письменник додає яскраву картину життя, всю багатогранність, складність.

Для самого автора цікавіші й ближчі натури сильні й вольові, які опираються на долі й прагнуть пливати у житті проти течій, але за покликом власної душі.

Неперевершеними за своїм змістом, багатоплановістю, образністю є твори «Диво», «Смерть у Києві», «Роксолана», «Євпраксія», «Первоміст». Декілька творів присвячено Київській Русі. Автор показує могутність цієї держави, велич і талановитість її народу. Перед нами постає трудова Русь, красень Київ, дух державності, бачимо стосунки Візантії з могутньою країною.

Роман «Диво» розкриває діяння Ярослава Мудрого, створення Софії Київської. У творі «Смерть у Києві» постає інший герой - Юрій Долгорукий, який служить державі, бореться за єдність нашої землі. Він розсудливий і добродійний, хоча не завжди об'єктивний у діях. Долгорукий прагне жити в мирі з половцями;

«Не проливши кров іду, бо міг би пролити її ще взимку, зустріти Ізяслава на Волзі, вирізати на пень усю його дружину. Але навіщо?... Треба, щоб у цілій землі був один-єдиний господар і не мав він супротивників, а всі людове щоб були заодно.

...Бо живуть на нашій землі, вже їх нікуди не подінеш, раз прийшли сюди ці люди. Окрім того, хочу відвернути їх від набігів та грабувань, привчити до нашого способу життя».

Третій роман «Первоміст» подає нам ідею єдності Русі, але дія відбувається не в Києві, а за містом, де збудований перший дерев'яний міст - це символ талановитого народу-будівника:

«А Первоміст, хоч і спалився в той віддалений і тяжкий день, але не міг зникнути в нашій пам'яті. Він став набутком часу, він увійшов у час, який не зникає, не має кінця...

Отож, навіть спалений, Первоміст не міг вважатися знищеним остаточно, він існував і далі серед сотень і тисяч мостів майбутніх, які мали бути спалені, зруйновані, понижені, а чи й уцілілі, але володів перевагою перед ними, бо ж був Перший!»

Четвертою книгою із серії про Київську Русь є «Євпраксія», у якій розповідається про внучку Ярослава Мудрого. Це жінка з багатостраждальною долею, бо, ставши дружиною німецького імператора, вона терпіла приниження і страждання далеко від рідної землі. Тому, як пише сам П. Загребельний, «Диво» - це доля таланту, «Смерть у Києві» - доля державної ідеї, «Первоміст» - доля народної споруди, «Євпраксія» - роман про долю людини. Така ж доля людська, що простежується на прикладі жінки, змальована і в історичному романі «Роксолана». Українській дівчині Насті Лісовській судилося стати султаншею. Вона протягом сорока років своїм розумом і діями «потрясала безмежну Османську імперію і всю Європу». Як бачимо, автор здійснив неперевершені художні дослідження народних долі.

Ярослав Михайлович Стельмах народився 30 листопада 1949 р. в Києві в родині відомого українського письменника Михайла Стельмаха. Закінчив Київський педагогічний інститут іноземних мов, Вищі літературні курси в Москві та аспірантуру. Працював викладачем у вищих навчальних закладах, перекладачем.

Відомий літератор Абрам Кацнельсон згадував часи, коли він підтримав на Всесоюзному семінарі молодих письменників молодого українського драматурга Ярослава Стельмаха, порекомендувавши його п'єси знаменитому тоді Панасу Салинському — голові ради з драматургії Союзу письменників СРСР, що формував репертуар усіх театрів по країні. Ярослав Салинському дуже припав по душі і своїми талановитими творами і, головне, скромністю. У бесідах він жодного разу не згадав, що є сином класика української літератури, лауреата всіх існуючих тоді премій, Михайла Стельмаха.

Я. Стельмах відомий насамперед як драматург. Серед його п'єс є твори для дітей: «Шкільна драма», «Вікентій Прерозумний» та інші. П'єси «Привіт, Синичко!» та «Запитай колись у трав» входили до репертуару багатьох театрів колишнього СРСР. Займався Я. Стельмах і перекладацтвом.

Він також писав оповідання, повісті для дітей: «Химера лісового озера, або Митькозавр із Юрківки», «Якось у чужому лісі», «Найкращий намет» та інші. Твори Стельмаха відзначаються захопливим сюжетом, тонким гумором, яскраво змальованими постатями маленьких героїв.

Повість «Химера лісового озера, або Митькозавр із Юрківки» розповідає про веселі, незвичайні, таємничі пригоди Сергія та Митька. Історія розпочинається з того, що учні п'ятого класу отримали від учительки ботаніки завдання на літо — зібрати колекцію комах... а замість цього почали полювати на страшного Митькозавра. Наприкінці твору той виявився простим хлопцем Василем, який вирішив розіграти двох друзів. За веселим, пригодницьким характером оповіді і бажанням оспівати справжню дружбу ця повість нагадує трилогію В. Нестайка «Тореадори з Васюківки».

